

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SANAYİ POLİTİKASI VE TÜRK SANAYİSİNE ETKİLERİ*

Dr. Pelin ÖGE GÜNEY
Hacettepe Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü
pelinoge@hacettepe.edu.tr

Dr. Oktay Salih AKBAY
Niğde Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü
oakbay@nigde.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada Avrupa Birliği'nin mevcut sanayi politikası ve bunun Türk sanayisine olan etkileri incelenmektedir. Çalışmanın ana fikri, uygulanan sanayi politikaları açısından Türkiye ve AB ekonomilerinin tamamlayıcı niteliklere sahip olduğudur. Geleneksel sanayi dalları açısından AB, Türkiye için giderek büyüyen bir pazar oluşturmaktadır. Türkiye'deki ucuz nitelikli emek avantajından faydalanarak AB'deki bazı geleneksel sanayi dallarına ucuz girdi sağlanabilir. Avrupa Birliği'nin mevcut sanayi politikasının Türk sanayisi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi Türkiye'nin gelecek dönemlerde uygulayacağı ekonomik politikaların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: AB Sanayi Politikası, Gümrük Birliği, Türk Sanayi

INDUSTRIAL POLICY FOR EUROPEAN UNION AND EFFECTS ON TURKISH INDUSTRY

ABSTRACT

In this study, the industrial policy of EU and its effects on Turkish industry are investigated. The main argument of this study is that there are complementary characteristics between EU and Turkey with respect to current industrial policies. EU generates a large market for traditional industries in Turkey. Using the advantage of cheap skilled labour in Turkey, cheap input can be supplied to some traditional EU industries. Assessing the effects of EU industrial policy on Turkish industry could play an important role in determining future economic policies of Turkey.

Keywords: EU Industrial Policy, Customs Union, Turkish Industry

* Bu makalenin öncü versiyonu Pamukkale Üniversitesi, Ekonomi Yaz Seminerleri, EYS IV, 2005, Denizli'de sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği içerisinde ortak kurumları bulunan üç topluluk yer almaktadır. Bunların içerisinde ilk kurulanı *Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu* (1951 tarihli Paris Antlaşması'yla) olmuştur. Daha sonra sırasıyla *Avrupa Ekonomik Topluluğu* (1957 tarihli Roma Antlaşması'yla) ve *Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu* kurulmuştur. Topluluklar bu sürecin sonunda üye devletler arasındaki bütün iç sınırları kaldırarak tek bir pazar kurmuşlardır. 1992'de Maastrich'te imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması ile ekonomik ve parasal birlik doğrultusunda ilerleyen ve belirli alanlarda hükümetler arası işbirliğini içeren bir Avrupa Birliği kurulmuştur.

Topluluğun çalışmaları başlangıçta, altı kurucu üyesi (Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg) arasında bir kömür ve çelik ortak pazarı kurulmasıyla sınırlıydı. Söz konusu ülkeler 1957'de işgücü ile mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına dayanan bir ekonomik topluluk kurmaya karar verdiler. 1972 yılında İngiltere, Danimarka ve İrlanda üyeliğe kabul edildi. ABD'nin 1970'lerin başında doların konvertibilitesini askıya almasıyla ekonomik yakınlaşma ve parasal birlik gereksinimleri açıkça ortaya çıktı. 1981'de Yunanistan, 1986 yılında da İspanya ve Portekiz Topluluğa katıldı. 1995'de Avusturya, Finlandiya ve İsveç, 2004'de ise Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya Avrupa Birliği'ne üye oldu. Bulgaristan ve Romanya'nın 2007 yılında üyelikleri sonucunda üye ülke sayısı 27'ye yükselmiştir. Türkiye ve Hırvatistan ise aday ülke konumunda bulunmaktadır.

Avrupa Birliği, tarım, sanayi, rekabet, dış ticaret gibi bir çok alanda ortak politikalar izlemektedir. Bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin mevcut sanayi politikası ana hatlarıyla incelenmeye çalışılmaktadır. Birinci bölümde Avrupa Birliği'nin sanayi politikasının hedefleri ve bu hedeflere ulaşmakta kullanılan araçlar ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Gümrük Birliği, AR-GE politikaları, KOBİ desteği, eğitim ve staj politikalarının yanısıra ekonomik ve parasal birlik politikalarına da değinilmektedir. Ayrıca, girişimcilik politikası ve bu kapsamda KOBİ'ler için mali ortamın iyileştirilmesine yönelik uygulanan politikalar ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise Türkiye'de izlenen sanayi politikası ve Gümrük Birliği'nin Türk sanayisi üzerindeki etkileri analiz edilmektedir.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SANAYİ POLİTİKASI

Avrupa Birliği'nin nasıl bir sanayi politikası izlediğini ele almadan önce, birliğin karşılaştığı temel ekonomik sorunlar irdelenecektir. Avrupa Birliği'nin karşılaştığı temel ekonomik sorunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Morgil, 2000:248):

- Avrupa Birliği ülkelerinde giderek artan işsizlik birinci ekonomik sorunu oluşturmaktadır. 1975 yılında yüzde 4,5 olan işsizlik oranı Tablo 1'den görüldüğü gibi 2000'li yıllarda yüzde 8-9 civarına yükselmiştir.

Tablo 1. AB'deki İşsizlik Oranları

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
İşsizlik Oranı (AB-25)	9.3	9.0	8.6	8.4	8.7	9.0	9.0	8.7	7.9

Kaynak: Eurostat, Avrupa İstatistik Ofisi, <http://epp.eurostat.cec.eu.int>, (Erişim tarihi: 09.05.2007).

- Avrupa Birliği'nde geçmişte uygulanan yanlış yatırım kararları ve özellikle yeni sanayileşen ülkelerin dünya piyasalarında yarattığı şiddetli rekabet nedenleriyle geleneksel sanayi dallarında (tekstil, gemi yapımı, demir-çelik gibi) önemli ölçüde atıl kapasite ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği ekonomisinde geleneksel sanayi dalları, sanayi sektöründeki toplam istihdamın üçte ikisini sağladığı için bu sanayi dallarının gözden çıkarılması mümkün değildir.
- Avrupa Birliği teknolojik gelişmede Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın gerisinde kalmıştır.

Bu üç temel sorunu göz önüne alarak geliştirilen mevcut AB sanayi politikasının üç temel unsurdan oluştuğu öne sürülebilir:

- Yüksek teknolojiye dayanan ve gelecekte büyük ölçüde istihdam yaratabilecek yeni sanayi dallarının geliştirilmesi,
- Geleneksel sanayi sektörlerinin desteklenmesi, korunması ve geliştirilmesi,
- İşsizliğin azaltılması ve girişimciliğin yaygınlaştırılması için KOBİ'lere özel önem verilmesi,

Avrupa Birliği'nin sanayi ve KOBİ politikaları uzun yıllar boyunca birbirinden bağımsız politikalar olarak geliştirilmiştir. 2000 yılı başında ise bu alanlardan sorumlu Genel Müdürlükler *Girişimler Genel Müdürlüğü* adı altında birleştirilmiş ve bu konudaki politikalar AB Girişimcilik Politikası adı altında birlikte ele alınmaya başlanmıştır (Schmahl ve Koch, 2001:8). Böylece daha etkin bir yapının ortaya çıkması amaçlanmıştır.

1960'lı yıllarda Topluluğun ortak bir sanayi politikası söz konusu değildir. Üye devletler serbest bir şekilde kendi sanayi politikalarını izlemişlerdir (Soyak, 2005:63). AB sanayi politikası, ilk olarak 1970 tarihli "*AB Sanayi Politikası*" başlıklı memorandum ile resmen ele alınmıştır. 1973 yılında Bakanlar Konseyi, sanayi politikasına ait ilk eylem programını kabul etmiştir. Bu program, ticarete Topluluk içi engellerin azaltılması, şirketler hukuku ve satın alma kurallarının uyumlaştırılması gibi tedbirlerin yanı sıra, havacılık, enformatik, gemi inşa ve kağıt üretim sanayileri gibi sektörel önlemleri de içermektedir (Schmahl ve Koch, 2001:9). Bu dönemde AB, dış ticareti sınırlayıcı tedbirler almış (çelik için kota, tekstil ürünlerine kısıtlama gibi) ayrıca sanayi politikasına yeniden odaklanmaya çalışmıştır.

1980'li yıllarda AB Komisyonu, bölgelere yönelik yapısal değişiklikleri sektörel politikalarla çözmeye çalışmıştır (örneğin tekstil, çelik, otomotiv, gemi

inşaa sektörleri). Diğer taraftan, AB şirketlerinin uluslararası rekabet gücü kazanması için gerekli tedbirlere ağırlık verilmeye başlanmıştır. Çünkü bu sırada ABD ve Japonya hızla yeni teknolojiler piyasaya sürerek, Güneydoğu Asya'daki gelişmekte olan ülkeler ise geleneksel sanayileri daha ucuza üreterek AB'ye rakip olmuşlardır. Bu çerçevede, Avrupa Tek Pazarı'nın tamamlanması, Avrupa şirketlerinin üçüncü ülke şirketleriyle endüstriyel işbirliğinin desteklenmesi ve araştırma geliştirmeye önem verilmesi konularına ağırlık verilmiştir (Schmahl ve Koch, 2001:10).

1992 tarihli Maastricht Anlaşması'nda endüstriyel rekabet edebilirlik Avrupa Birliği'nin temel amaçlarından biri olarak yer almıştır. Anlaşmanın 157. maddesinde: “*Topluluk ve Üye Devletler, Topluluk sanayinin rekabet gücü kazanması için gerekli şartların oluşmasını sağlayacaklardır*” denilmektedir. Bu madde, sanayinin rekabet gücünün artırılması için sorumluluğu AB ve üye devletlere vermektedir. Bu madde aynı zamanda, sanayi politikası uygulamalarının piyasada rekabeti bozucu etkilere yol açmaması gerektiğini de belirtmektedir (Schmahl ve Koch, 2001:11). AB Sanayi Politikasının hedefleri kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Rekabetin güçlenmesi: AB Sanayi Politikası'nı, *sanayinin rekabet gücünü artırma politikası* olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Çalışma verimliliğinin artması ile uluslararası rekabete açık pazarlar rekabet gücü kazanacak, bireylerin yaşam kalitesi yükselecek, ayrıca rekabet avantajlarının daha iyi kullanılmasıyla doğal kaynaklar da daha etkin kullanılacaktır.

İş ortamının iyileştirilmesi: AB Sanayi Politikası şirketler için uygun iş ortamı yaratılması gereği üzerinde durmaktadır ve bu yaklaşım yatay sanayi politikası olarak adlandırılmaktadır. Kaynakların etkin kullanımını sağlamak için bütün sektörlerin eşit muamele görmesini öngören yatay yaklaşım öngörülmüştür. AB Komisyonu, devletin temel olarak uygun bir iş ortamı yaratmak ve sürdürmekten sorumlu olduğu, endüstriyel rekabet gücü için ana inisiyatif ve sorumluluğun özel sektörde olduğu yaklaşımını benimsemektedir.

Endüstriyel değişimin desteklenmesi: Ekonomik değişikliklere uyum sağlamanın ana sorumluluğu reel sektördedir. Ancak devlet de bu uyumu kolaylaştıracak ve hızlandıracak tedbirler almak durumundadır.

2.1. AB Sanayi Politikasının Araçları

AB Sanayi politikasının başlıca araçları, altı ana başlık altında incelenecektir.

2.1.1. Gümrük Birliği ve Malların Serbest Dolaşımı

Gümrük Birlikleri, iki ya da daha fazla ülkenin bir araya gelerek sınırlarda mallara uygulanan her türlü tarife ve engellerin kaldırıldığı ve üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesinin uygulandığı bir serbest ticaret alanıdır. Gümrük birliklerinde üçüncü ülkelere karşı uygulanan ortak gümrük tarifesi sonucu elde edilen gümrük vergileri, ithalatın yapıldığı gümrük kapısının bulunduğu ülkeye değil, oluşturulan bir ortak fonda toplanarak birliğin bütçesine aktarılmaktadır. Bu fon, topluluğun ortak giderlerinin karşılanmasında kullanılmaktadır (Çimen,

1996:16). Gümrük Birliği ve malların serbest dolaşımına ilişkin AB yasaları Avrupa Tek Pazarı'nın temelini oluşturmaktadır. Tek Pazarın yeni iş imkanları sağlamak, üretimi arttırmak, enflasyonu bir ölçüde düşürmek gibi önemli ekonomik etkileri vardır. AB ile Türkiye arasında 1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği'nden bu yana Türk ve AB ekonomileri buna benzer etkilerden yararlanmışlardır. Ancak malların serbest dolaşımına ilişkin AB yasalarının Türkiye'de uygulanmasında yaşanan gecikmeler Gümrük Birliği'nin etkilerinin tümüyle ortaya çıkmasını engellemiştir.

2.1.2. Araştırma ve Geliştirmeye Destek

AB üyesi ülkelerin çoğu, GSYİH'dan iş dünyasına yönelik AR-GE harcamalarına ayrılan pay açısından halen ABD ve Japonya'nın gerisindedir. AB şirketlerinin AR-GE çabalarını geliştirmek için Komisyon şunları önermiştir (Schmahl ve Koch, 2001:16):

Araştırmaya yönelik sistemin geliştirilmesi ve sonuçlarının takip edilmesi: Avrupa genelinde sanayiciler, kullanıcılar ve araştırmacılar arasında daha sıkı bir işbirliğinin sağlanması, araştırma sonuçlarının kullanımı ve dağıtımının desteklenmesi araştırma verimliliğini arttıracaktır. AB İşbirliği Programı kapsamında KOBİ'lerin uluslararası piyasalara açılmalarını sağlamak, rekabet güçlerini arttırmak ve ekonomik krizlere karşı dayanıklı hale getirmek için bir dizi iş ortaklığı programı geliştirmiştir. İşletmeler Arası İşbirliği Merkezi (BRE) programı aracılığı ile KOBİ'lerin teknik, ticari, finansal ve ortak yatırım konularında programa dahil 80 ülkedeki işletmelerle işbirliği kurmaları hedeflenmektedir. Dışişleri Bakanlığı ile Avrupa Komisyonu arasındaki görüşmeler sonrasında 1993 yılında KOSGEB ile AB'nin Girişimler Genel Müdürlüğü arasında imzalanan anlaşma ile Türkiye'nin de katılımı sağlanmıştır.

Yenilikçi firmalara risk sermayesinin sağlanması: Topluluğun AR-GE 5. Çerçeve Programı risk sermayesi fonlarının Avrupa'nın sanayi alanındaki rekabet gücünün artırılması, istihdam yaratılması ve Avrupa vatandaşlarının yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olacak şekilde tasarlanmış yenilikçi yatırımların ilk safhalarına yönlendirilmesi görüşünü savunmaktadır. Avrupa Yatırım Fonu AB'deki yenilikçi projeleri aktif olarak desteklemektedir.

Fikri mülkiyetin korunması sisteminin geliştirilmesi: Patent korumasına daha kolay erişim ve AB patent sistemi işleyişinin yenilenmesi hedeflenmektedir.

Devlet yardımlarının fikri yatırımlara dönük girişimlere yönlendirilmesi: AB üyeliğinden sonra çok başarılı bir şekilde gelişen İrlanda'nın deneyimleri, devlet yardımlarının eğitim, staj, araştırma-geliştirme gibi fikri alanlara yapılmasının, makine-teçhizat gibi somut yatırım alanlarının desteklenmesinden daha akıllıca olduğunu göstermiştir. Yapılan yardımların teşvik edici bir etki yaratacak kadar olması öngörülmektedir.

2.1.3. KOBİ Desteği

Küçük işletmeler Avrupa ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktadır. Bu işletmelerin istihdam yaratma yeteneği yüksektir ve iş dünyasında yeni fikirlerin gelişip serpilmesine olanak sağlarlar. Bu nedenle küçük işletmeler ve girişimcilik için mümkün olan en uygun iş ortamının sağlanması yönünde çabalar artmıştır. Avrupa Birliği, KOBİ tanımları konusunda ulusal ve birlik bazında karışıklığa neden olmamak üzere ortak bir tanım geliştirmiştir. 7/2/1996 tarihli Konsey Kararı çerçevesinde ortaya konulan KOBİ tanımı işçi sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık derecesinden oluşan ölçütleri kapsamaktadır. Tanıma göre 250 işçiden az işçi çalıştıran firmaların KOBİ olduğu kabul edilmektedir. Orta ölçekli bir işletme, 50 ila 250 işçi çalıştıran ve yıllık cirosu 40 milyon ECU'nun altında olan, yıllık bilançosu 27 milyon ECU'yu aşmayan işletme olarak tanımlanmaktadır. Küçük işletmeye ilişkin ölçütler ise 50 kişiden az işçi çalıştırmak, 7 milyon ECU'yu aşmayan yıllık ciro veya 5 milyon ECU'nün altında yıllık bilanço değerine sahip olmaktır. 10 kişiden az işçi çalıştıran işletmeler "çok küçük işletme" grubuna dahil edilmektedir. Küçük ve orta boy işletmelerin bir başka ölçütü de sahip oldukları bağımsızlık düzeyi ile ilgilidir. Büyük ölçekli bir işletmenin veya ortaklaşa hareket eden birkaç büyük işletmenin bir KOBİ'de sahip olduğu hissenin yüzde 25'in altında olması koşulu aranmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı

KOBİ	Eleman Sayısı	Yıllık ciro (veya yıllık bilanço tutarı)	Bağımsızlık
Orta	250'den az	40 milyon ECU'yu geçmemeli (veya 27 milyon ECU)	Bir veya birkaç büyük şirkete ait olmamalı
Küçük	50'den az	7 milyon ECU'yu geçmemeli (veya 5 milyon ECU)	
Çok Küçük	10'dan az		

Kaynak: M. Sayın ve M.A. Fazlıoğlu (1997), *Avrupa Birliği'nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları*, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Ankara, s. 11.

2.1.4. Ticaret Politikası

AB üyesi ülkeler, uluslararası ticaret görüşmelerinde daha etkili olmak amacıyla *Ortak Ticaret Politikası* oluşturmuşlardır. Komisyon, AB'ne aday olmayan ülkelerle "Karşılıklı Tanıma Anlaşmaları" yapmıştır. Anlaşmalara göre, bu ülkeler tarafından belgelendirme kapsamına alınan ürünleri üreten ve bu ülkelere ihraç eden AB sanayicilerinin, kendi ülkelerindeki test ve belgelendirme kuruluşları tarafından üçüncü ülke teknik kriterlerine göre değerlendirilmesine izin verilmektedir. Karşılıklı Tanıma Anlaşmaları ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, İsviçre, İsrail ve Japonya ile müzakere edilmiştir. AB ticaret politikasının, sanayi politikası

ile bağlantılı bir diğer yönü ise ticaret politikası enstrümanlarıdır. Bunlar anti-damping vergileri ve Ticaret Engelleri Tüzüğü'dür.

2.1.5. Eğitim ve Staj Politikası

Sanayi politikası çerçevesinde yürütülen ve üye devletlerde mesleki eğitim politikalarının desteklenmesi ve eksikliklerinin giderilmesini amaçlayan *Leonardo Programı*, işe uygunluk, uyum sağlayabilirlik, yeni teknolojiler ve girişimcilik konularına odaklanmaktadır. Programın ilk aşaması 1995-1999 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren Konsey Kararı ile 2000-2006 yıllarını içeren ikinci aşamanın başlatılması kabul edilmiştir. Aynı Konsey kararı ile program Helsinki Zirvesi ile aday ülkeler kapsamına alınan Türkiye'nin de katılımına açılmıştır. Leonardo Programı II çerçevesinde mesleki alanda bütünleşmenin kolaylaştırılması, eğitim kalitesinin ve eğitime erişimin iyileştirilmesi ve eğitimin yenilikçi faaliyetlere olan katkısının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca kişilerin yetenek ve diploma özelliklerinin daha yaygın olarak tanınması teşvik edilmektedir.

2.1.6. Ekonomik ve Parasal Politika

Avrupa Merkez Bankası'nın esas amacı fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülmesidir (Bochicchio, 2003:20). AB'de ekonomi ve para politikaları sanayi politikası hedeflerini desteklemek üzere değil, sanayi için istikrarlı ve güvenilir bir ortam yaratmak için kullanılmaktadır. Kısa vadede sanayiye rekabet avantajı sağlayan kur ayarlamalarına izin verilmemekte, uzun vadede ekonomik performansın artmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Sanayi politikası konuları resmi olarak İç Pazar ve Araştırma Konsey Toplantıları ve Sanayi Konseyi Toplantısında yılda iki ile dört kez arasında ele alınmaktadır (Schmahl ve Koch, 2001:22).

Sanayi politikası ile ilgili yetkilerin Avrupa Birliği Komisyonu içindeki dağılımına bakıldığında Girişimler Genel Müdürlüğü'nün yetkilerinin esas olarak koordinasyonu sağlamak olduğu görülmektedir. Sanayi politikası ile ilgili diğer uygulama yetkilerinin büyük bölümü diğer Komisyon genel müdürlüklerine aittir. Girişimler Genel Müdürlüğü, yukarıda bahsedilen uygulamaları yaparken açık rekabet ve serbest piyasa prensibini güçlendirme ve KOBİ'lerin kurulma ve gelişmesini özel destek programları ile teşvik etme ilkelerini gözetmektedir.

2.2. Girişimcilik Politikası

Avrupa Komisyonu, 2001 yılından başlamak üzere on yıllık dönem için girişim ve girişimcilik üzerine stratejilerini belirlemiştir. Girişimcilik politikasının temel amacı girişimcilerde, girişimcilik ruhu ve risk almanın teşvik edilmesidir. Bu bağlamda Girişimler Genel Müdürlüğü, "Girişimcilik Politikası için Çalışma Programı 2000-2005" başlıklı raporunda girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmek için çeşitli tedbirler önerilmektedir. Bu tedbirler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Girişimci adaylarının uygun yetenek, eğitim ve motivasyona sahip olmalarının sağlanması,
- Kredi ve teminatlar, risk ve başlangıç sermayeleri gibi finansman imkanlarına ulaşımın sağlanması,
- İş ortamını iyileştiren ve adil rekabet imkanı sağlayan politikalar geliştirilmesi,
- Etkin destek hizmet ağlarının kurulması,

Girişim politikası AB İç Pazarının işleyişini daha da geliştirmeyi ve AB şirketlerinin dünya pazarlarına daha kolay erişimlerini sağlamayı amaçlamaktadır. Girişimcilik politikası çerçevesinde Komisyon, üye ülkelerin birbirleri ile deneyim ve uygulamalarını paylaşabilecekleri mukayese tabloları ve denetleme raporları hazırlamaktadır. Avrupa Kurumları arasında koordinasyonun yeni aracı olarak kabul edilen “benchmarking” tekniği’nin, AB’nin araştırma, eğitim, çevre, ekonomi ve girişimcilik politikası konularında seminerler ve konferanslar yoluyla başarılı deneyimleri belirleme ve bunları değişme yöntemi olarak uygulanması planlanmaktadır.

2.2.1. Girişim ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program

2001-2005 dönemindeki belli başlı hedeflere ulaşmada gelişme kaydetmek üzere, “Girişim ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program” ortaya koyulmuştur. KOBİ’ler geniş Avrupa Bilgi Merkezleri ağından ve daha sonraki aşamalarda KOBİ’ler için finansmanı kolaylaştıran programlardan yararlanacaklardır. Programın mali portresi 450 milyon Euro’dur (Schmahl ve Koch, 2001:26).

2.2.1.1. Avrupa Bilgi Merkezleri (Euro Info Centres)

Avrupa Bilgi Merkezleri, KOBİ’lerin AB ve Tek Pazar’a adaptasyonunu hızlandırmak için Avrupa Komisyonu, Girişimler Genel Müdürlüğü’nün 1987 yılında oluşturmaya başladığı KOBİ bilgi ağıdır. KOBİ’lerle doğrudan bağlantı içinde olan kamu, özel veya karma yapıya sahip ticaret odaları, kalkınma ajansları vb. kurumlardan oluşan bir ağ çerçevesinde yapılan Avrupa Bilgi Merkezleri, işletmeleri Birlik programları ve politikalarına ilişkin alanlarda bilgilendirme, yönlendirme, danışmanlık sağlama ve destek verme işlevlerini yürütmektedir. Böylece, ihracat fırsatları, AB bütçesinden finanse edilen projelere katılım gibi AB’nin sağladığı imkanlara KOBİ’lerin daha kolay erişimine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda broşür, bilgi bültenleri gibi çeşitli dokümanlar işletmelerin kullanımına sunulmakta; ayrıca seminer ve konferanslar düzenlenmektedir. Ortak arayışında işletmelere yardımcı olunması da Avrupa Bilgi Merkezlerinin faaliyet alanı içine girmektedir.

Avrupa Bilgi Merkezleri Projesi, 35 ülkede kurulu 325 Avrupa Bilgi Merkezi tarafından yürütülmektedir. Ankara’da da 1994 yılında bir Avrupa Bilgi Değişim Merkezi kurulmuştur (KOSGEB Avrupa Bilgi Değişim Merkezi). Türkiye’nin Çok Yıllı Programa katılımı çerçevesinde bu merkezin tam anlamıyla bir Avrupa Bilgi Merkezi konumuna getirilmesi öngörülmektedir.

2.2.1.2. KOBİ'ler için Mali Ortamın İyileştirilmesi

1958 yılında kurulan ve 15 AB üyesi ülkenin hissedar olduğu Avrupa Yatırım Bankası ve 1994 yılında kurulan Avrupa Yatırım Fonu Avrupa'daki KOBİ'lere finansman desteği sağlanmasında önemli rol oynamışlardır. Avrupa Birliği'nde dengeli kalkınmayı ve Avrupa entegrasyonunu teşvik edici yatırımlara fon sağlamayı kolaylaştırmak amacıyla kurulan Avrupa Yatırım Bankası (AYB), ulusal, bölgesel veya yerel mali aracı kurumlar aracılığıyla finansman sağlamaktadır. Bu çerçevede AYB'nin 1990'dan bu yana sanayi ve hizmet sektörlerine sağladığı kredilerin yaklaşık % 45'inden KOBİ'ler yararlanmışlardır. AB'nin istihdam yaratmaya ve yenilikçi faaliyetlere verdiği özel önem karşısında AYB, KOBİ'lere sağladığı yatırım finansmanını artırmış; 1999 yılında 11.500 KOBİ için verilen kredi 2.8 milyar Euro'ya yükselmiştir. Lizbon Avrupa Konseyi, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Yatırım Fonunun KOBİ'ler için gelecekteki ana finans kaynağı olma rolünü güçlendirmiştir. Haziran 2000 itibari ile AYB ve AYF birlikte yeni AYB Grubunu kurmuşlardır. Yeni yapılanmada AYB, AYF'nun çoğunluk hissedarı ve işleticisi olup, grup içindeki borç verme ve girişim sermayesi işlemlerinin şekillenmesini sağlamaktadır. AYB, 2000'li yıllarda KOBİ'lerin ve girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla "Yenilikçi 2000 İnisiyatifi" çerçevesinde finansman sağlamayı öngörmüştür. Buna göre finansman hacmini arttırmaktansa AYB Grubunun faaliyetlerini, geleceğin teknolojik katma değeri yüksek sektörlerine doğru kaydırılması öngörülmektedir.

Türkiye, AB üyesi olmadığı için doğrudan AYB'dan kredi alamamakta, AB tarafından oluşturulan bazı programlar çerçevesinde kredi temin etmektedir. AYB, Temmuz 2001 ile Nisan 2003'te imzalanmış kredi anlaşmaları ile Türkiye'deki sanayi sektörüne sırasıyla 200 milyon Euro ile 125 milyon Euro tutarında kredi sağlamıştır. 4 Nisan 2004'te imzalanan kredi anlaşması ile ise AYB, Türkiye'deki özel sektörü desteklemek amacıyla 250 milyon Euro tutarında kredi vermektedir. AYB fonları, Türkiye'deki beş banka (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Vakıflar Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Halk Bankası ve Ziraat Bankası) aracılığıyla sanayi, hizmet ve turizm sektöründe faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli özel sektör projelerine aktarılmaktadır. Diğer aday ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'ye yapılan yardımın yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Türkiye'ye Yapılan ve Öngörülen* Mali Yardımlar

2002	126 milyon Euro
2003	145 milyon Euro
2004	236 milyon Euro
2005	277 milyon Euro
2006	450 milyon Euro
2007*	497 milyon Euro
2008*	538 milyon Euro
2009*	566 milyon Euro

Kaynak: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, <http://www.abgs.gov.tr>, (Erişim tarihi: 11.04. 2007).

Tablo 4. Diğer Aday Ülkelere Yapılan Mali Yardımlar

	Romanya	Bulgaristan	Polonya	Türkiye
2004-2006 dönemi (milyar Euro)	2.4	1.6	13.5	1.0

Kaynak: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, <http://www.abgs.gov.tr>, (Erişim tarihi: 11.04. 2007).

2.3. Genişleme Çerçevesinde Girişim Politikası Açısından Türkiye ile İlişkiler

AB üyeliğine aday ülke konumundaki ülkelerin yeni Çok Yıllık Program faaliyetlerine katılımı sayesinde ülkelerin müteşebbisleri ile işletmelerinin üyeliğe hazırlanma prosedürüne katkıda bulunulması düşünülmektedir. Bu bağlamda Girişim ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program'ına 6 Ocak 2003'ten itibaren Türkiye de katılmaktadır. Çok Yıllı Program projelerine katılım KOSGEB koordinasyonunda yürütülmektedir. Ayrıca, AB yasal düzenlemelerine uyum sağlamak üzere Aday Ülkelere teknik destek sağlayan Teknik Destek Bilgi Değişimi TAIEX (Technical Assistance Information Exchange) programına Türkiye 15 Mart 2002 tarihi itibarı ile dahil edilmiştir. Türkiye'de KOBİ politikalarının, AB'nin politikalarıyla paralel bir şekilde yeniden belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu paralellik sayesinde tam üyelik sürecinde yerine getirilmesi gereken müktesebat uyumu konusunda daha hızlı yol katedilebileceği düşünülmektedir (Sayın, 2000:5).

3. TÜRKİYE'NİN SANAYİ POLİTİKASI VE GÜMRÜK BİRLİĞİ

3.1. Türkiye'de Sanayi Politikası ve Mevcut Durum

Türkiye'de izlenen sanayi politikasını tarihsel süreç içinde altı dönemde ele alabiliriz (Kepenek ve Yentürk, 2001):

- 1923-1929: Sanayileşmede özel girişimciye öncelik tanınmış, devlet tarafından teşvik ve himaye edilmiştir.
- 1930-1945: Dünya ekonomik bunalımı sonrasında ekonomide korumacı ve devletçi eğilim benimsenmiştir. 1933-1945 yıllarında Birinci ve İkinci Sanayi Planları yapılmıştır.
- 1946-1953: Serbest rekabet politikaları benimsenmiş, devalüasyon, yabancı sermayenin özendirilmesi, ithalatın serbest bırakılması gibi uygulamalarla dışa açılma çabası gösterilmiştir.
- 1954-1961: Devletin ekonomiye müdahalesi geri gelmiş, dış ticaret kısıtlanmıştır. Sayıları ve sermayeleri artan KİT'ler sayesinde sanayileşme sürdürülmüştür. İç pazarın canlanmasıyla devlet desteği ile özel sanayiye geçiş dönemi başlamıştır.
- 1962-1977: Bu dönemde üç kalkınma programı uygulanmıştır. Bu programlarda ekonomik dengenin kurulması, sanayileşmeye önem verilmesi, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın birlikte sağlanması, belirli bir hızda büyüme (%7) gibi uzun vadeli hedefler benimsenmiştir.

- 1977-1979: Bu dönemde dış borç yükü artmış, hammadde sıkıntısı çekilmiştir. Ekonomik durgunluktan kurtulmak için dış denetimli istikrar programları uygulanmıştır.

1974 yılında dünya ekonomisi birinci petrol krizine girmiş ve petrol fiyatları bir anda dört misli artmıştır. Türkiye bu gelişmeleri gözönüne alarak para, maliye, döviz kuru ve teşvik politikalarında gerekli düzenlemeleri yapamamıştır. Bunun sonucunda enflasyon hızlanmaya başlamış ve döviz darboğazı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Türkiye’de yapılan bir diğer hata ithal ikamesine dayalı sanayileşme politikasının giderek sınırlarına gelindiğinin anlaşılmasıdır. 1963 yılından itibaren izlenen ithal ikameci sanayileşme politikası belirli ölçüde başarılı olmuş ve Türkiye’de sanayi sektörü gelişmiştir. Ancak 1975 yılına gelindiğinde sanayileşme sektöründe darboğazlar ortaya çıkmaya başlamış ve 1974 yılındaki petrol krizi de bu süreci hızlandırmıştır. Tüm bu gelişmeler karşısında Türkiye ihracata yönelik bir sanayi politikasına geçme eğilimi gösterememiştir ve ancak 1980 yılından itibaren dışa açık, ihracata dayalı sanayileşme politikası uygulamaya başlamıştır (Morgil, 2003:105). Devletin liberal dış ticaret politikası, esnek döviz kuru politikası, giderek serbestleşen kambiyo sistemi ve yapısal düzenleme tedbirleriyle Türkiye ekonomisinde olumlu gelişmeler görülmüştür. Ekonominin hızla dış rekabete açılmasıyla birlikte ihracatın geliştirilmesi ve ödemeler bilançosu dengesinin sağlanması Türk ekonomisinin rekabet gücü kazandığı görüşünü kuvvetlendirmiştir.

Günümüzde Türk sanayisi ağırlıklı olarak özel sektör faaliyetlerinden oluşmaktadır. İmalat sanayinde üretimin % 80’inden fazlası ve sabit sermaye yatırımlarının yaklaşık % 95’i özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir (DPT, 2003: 6). Kamu yatırımları ağırlıklı olarak yenileme ve modernizasyon niteliklidir. Sanayi genel olarak önemli oranda KOBİ ağırlıklıdır. 2000 yılında, 250’ye kadar çalışan olan KOBİ’ler tüm işletmelerin % 99,6’sını oluşturmuş, toplam istihdamda % 63,8, katma değerde ise % 36 paya sahip olmuştur. Sanayinin teknoloji üretim kapasitesi düşük düzeydedir. 2000 yılında imalat sanayinde düşük teknoloji ürünlerin üretimdeki payı Tablo 5’den görüldüğü gibi %72.2, ihracattaki payı ise %63.2’dir (DPT, 2003:7).

Tablo 5. OECD Sınıflandırmasına Göre AR-GE Yoğunluğu Bakımından Türk İmalat Sanayinin Üretim ve İhracat Yapısı

Üretimdeki pay (%)	1996	2000
Düşük teknoloji	73.6	72.2
Orta teknoloji	21.6	22.9
Yüksek teknoloji	4.8	4.9
Toplam	100	100
İhracattaki pay (%)		
Düşük teknoloji	73.3	63.2
Orta teknoloji	20.1	26.5
Yüksek teknoloji	6.6	10.3
Toplam	100	100

Kaynak: DPT (2003), *Türkiye Sanayi Politikası: AB Üyelğine Doğru*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>, (Erişim tarihi: 12.03. 2005).

İmalat sanayi üretiminde en fazla paya sahip olan sektörler gıda ve tekstil-giyim sektörleridir (Tablo 6).

Tablo 6. Üretimdeki Paylar

Üretimdeki pay (%)	2000	2002
Gıda	20.1	20.9
Tekstil giyim	20.2	21.5
Kimya	7.2	6.9
Otomotiv	6.5	4.8
Petrol	5.9	6.9
Demir çelik	4.6	4.9

Kaynak: DPT (2003), *Türkiye Sanayi Politikası: AB Üyeliğine Doğru*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>, (Erişim tarihi: 12.03. 2005).

İmalat sanayi ihracatı ağırlıklı olarak tekstil-giyim, demir-çelik, otomotiv ve gıda ürünlerinden oluşmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. İmalat Sanayi İhracatı

İhracattaki pay (%)	2000	2002
Tekstil	39.5	36.9
Demir çelik	7.4	8.1
Otomotiv	6.4	10.7
Gıda	6.0	4.9

Kaynak: DPT (2003), *Türkiye Sanayi Politikası: AB Üyeliğine Doğru*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>, (Erişim tarihi: 12.03. 2005).

Türkiye’de sanayi politikasından sorumlu kurumlar; Sanayi ve Dış Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Rekabet Kurumu ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olarak sıralanabilir.

3.2. Türkiye – AB Gümrük Birliği

AB-Türkiye ortaklığını kuran 1963 Ankara Anlaşması’nda öngörüldüğü gibi, Gümrük Birliği 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ankara Anlaşması uyarınca kurulan Türkiye-AB ortaklık ilişkisinin nihai hedefi Türkiye’nin Topluluğa tam üyeliğidir. 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren, Türkiye ile AB arasında kurulan Gümrük Birliği’nin, Türk ekonomisi üzerindeki etkisinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Gümrük birliğinin Türk sanayisi ve genel olarak Türk ekonomisi üzerindeki etkilerine geçmeden önce kapsamının kısaca incelenmesi gereklidir. Özetlemek gerekirse:

Türkiye AB'den ithal ettiği sanayi ürünlerinde ve işlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergilerini, fonları ve miktar kısıtlamalarını kaldırmıştır. Buna karşılık Gümrük Birliğinin uygulamaya girmesiyle AB, Türkiye'ye uyguladığı bütün kotaları kaldırmıştır. Bu uygulama Türkiye açısından AB'nin kota uyguladığı tekstil ve konfeksiyon sanayii sektörü için çok önemli olmuştur.

Türkiye Gümrük Birliği çerçevesinde AB'nin ortak dış ticaret politikasını uygulamaktadır¹. Bu çerçevede Türkiye üçüncü ülkelere uyguladığı koruma oranını %18'den AB'nin ortalama koruma oranı olan %5'e çekmiştir. Ayrıca AB'nin serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerle Türkiye de serbest ticaret anlaşması yapmıştır. Bu bağlamda AB ile anlaşması bulunan tüm Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri ve İsrail ile anlaşmalar yürürlüğe konmuştur (Schmahl ve Koch, 2001:42). Bu anlaşmalarla amaçlananların dış rekabete açık sanayiinin güçlenmesi, ihracatın madde ve ülke bazında güçlenmesi ve sanayiye ucuz girdi temin edilmesi olarak özetlenebilir.

Türkiye, Gümrük Birliği çerçevesinde AB ortak rekabet politikasını uygulamaktadır². Bu çerçevede rekabetin korunması, tüketicinin korunması, sanayi ve fikri mülkiyet haklarının korunması ile ilgili yasa ve yönetmelikler çıkarılmıştır. Ayrıca teşvik sistemi AB teşvik sistemine uyumlandırılmıştır. AB'de araştırma ve teknolojik gelişme, çevrenin korunması, sektörlerin yeniden yapılandırılması, bölgesel gelişmenin sağlanması ve KOBİ'lerin gelişmesinin sağlanması için teşvikler verilmektedir.

Türkiye, AB ortak standartlar politikasını uygulamaktadır. Ortak standartlar politikası, sanayi ürünlerinin standartlarının belirlenmesini, test edilmesini ve belgelendirilmesini kapsamaktadır. Türkiye, AB ortak standartlar politikası çerçevesinde gerekli yasa ve yönetmelikleri çıkarmış ve 1999 yılında Türkiye Akreditasyon Kurumu kurulmuştur. Teknik mevzuat uyumu ile ilgili yapılan düzenlemelerden biri CE uygunluk işareti ile ilgili çıkarılan yönetmeliktir. CE işareti, Avrupa Birliği'nin, teknik mevzuat uyumu çerçevesinde 1985 yılında benimsediği Yeni Yaklaşım Politikası kapsamında hazırlanan Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamına giren ürünlerin bu direktiflere uygun olduğunu ve gerekli bütün uygunluk değerlendirme faaliyetlerinden geçtiğini gösteren bir Birlik işaretidir. CE işareti, ürünlerin, amacına uygun kullanılması halinde insan can ve mal güvenliği, bitki ve hayvan varlığı ile çevreye zarar vermeyeceğini, diğer bir ifadeyle ürünün güvenli bir ürün olduğunu gösteren bir işarettir. "CE işareti", Avrupa Birliği'nin uyulması mecburi olan birtakım Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamında yer alan ürünlere iliştilen bir işaret olduğu için, söz konusu mevzuat kapsamına giren ve AB üyesi ülkelerde piyasaya arz edilecek olan ürünlerin bu işareti taşıması zorunludur. Diğer bir ifadeyle, bu işaret, ürünlerin, AB üyesi ülkelerde serbest dolaşıma çıkabilmesi için bir çeşit pasaport işlevi görmektedir. CE

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dotto, S., (2002), "Avrupa Birliği'nin Gümrük Birliği, Malların Serbest Dolaşımı, Ortak Dış Ticaret Politikaları ve Türkiye'nin Uyumu", *İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları*, İstanbul.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Gert Verhellen, M.C.J., T. Köksal, (2002), "Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikası ve Türkiye'nin Uyumu", *İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları*, İstanbul.

işaretini taşıyan bir ürün AB’de herhangi bir teknik engelle karşılaşmadan serbest dolaşım imkanına sahiptir (Dotto, 2002:22).

Gümrük birliğinin sanayi sektörü açısından olumlu etkisi, gümrük birliğinin yarattığı pozitif bekleyişlerin firmaların yatırımlarını arttırmalarını sağlamasıdır. Buna bağlı olarak 1996 ve 1997 yıllarında Türkiye ortalama %8 gibi yüksek bir oranda büyümüştür. Gümrük birliği ile Türk sanayii geniş ölçüde dış rekabete açılmıştır. Böylece, çeşitli sanayi sektörlerinde verimlilik ve kalite artırılmış ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazanılmıştır. Özellikle otomotiv ana ve yan sanayi sektörü gümrük birliğinin yarattığı artan rekabet şartlarına uyum sağlayarak kalite ve etkinliğini arttırmıştır. Bugün otomotiv ana ve yan sanayi sektörleri başta Avrupa Birliği piyasaları olmak üzere dünya piyasalarına önemli ölçüde ihracat yapmaktadır. Demir-çelik sanayi sektörü de gümrük birliğine uyum sağlayarak AB’ne yaptıkları ihracatlarını büyük ölçüde arttırmışlardır.

AB’ne tam üyelik için gerekli siyasi, ekonomik ve birlik mevzuatına ilişkin şartlardan oluşan *Kopenhag kriterlerinin* ekonomik kriterleri iki hususu kapsamaktadır. *Birincisi* tam adaylık sürecinde bulunan ülkenin işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olmasıdır. Türkiye bu açıdan işleyen bir piyasa ekonomisidir. *Kopenhag ekonomik kriterlerinin ikincisi* tam adaylık sürecinde bulunan ülkenin AB tek pazarında rekabet gücüne sahip olmasıdır. Türkiye’de gümrük birliğinden bu yana bütün sanayi sektörleri gümrük birliğine uyum çalışmaları yapmış ve birçok sektörde verimlilik ve kalite artışı sağlanmıştır. Dolayısıyla Türk sanayisi AB Tek Pazarında rekabet gücüne sahiptir. Ancak, bu rekabet gücünün artırılması için altyapı tesislerinin ve insan sermayesinin geliştirilmesi kaçınılmazdır.

Gümrük birliği, ileri düzeyde bir entegrasyon için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Gümrük birliği olmadan ortak ticaret ve kalkınma, ortak tarım, ekonomik ve parasal politikaların uygulanması ve bunlara uyum sağlanması oldukça zor görünmektedir. Avrupa Birliği, 27 üye devleti, 460 milyona yaklaşan nüfusu ve 20.000 Euro civarındaki kişi başına düşen milli gelir düzeyi ile dünyanın en büyük ve dinamik pazarlarından bir tanesidir. Türkiye coğrafi yakınlığı nedeniyle Batı Avrupa ile mal ve hizmet ticaretinin akışı bağlamında ekonomik bütünleşme içerisinde. AB’nin, dünya ticareti içerisinde yüksek payı (% 43) ve bölgesel ticaretin büyüklüğü, Türkiye’nin AB ile gümrük birliği kapsamındaki ekonomik entegrasyon hedefini haklı kılmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan analiz sonucunda uygulanan sanayi politikaları açısından Türkiye ve AB ekonomilerinin tamamlayıcı niteliklere sahip olduğu söylenebilir. AB’de uygulanan mevcut sanayi politikasının temel unsurlarından biri uzay sanayi, uçak sanayi, genetik, hücre mühendisliği gibi yüksek teknolojiye dayanan ve nitelikli istihdam yaratacak modern sanayi dallarının geliştirilmesidir. Türkiye’nin bu alanlarda bugünkü yapısı itibarıyla AB ile rekabet etmesi söz konusu değildir. Bu sanayi dallarında Türkiye, AB için giderek büyüyen bir pazar niteliğindedir. Diğer taraftan silah ve elektronik sanayi gibi bazı modern sanayi dallarında Türk firmaları ile AB firmalarının Türkiye’de ortak yatırım imkanları bulunmaktadır.

Demir-çelik, gemi yapımı, gıda, tekstil ve konfeksiyon gibi geleneksel sanayi dallarında ise, Türkiye'nin AB ile rekabet gücü yüksektir ve bu alanlarda AB, Türkiye için giderek büyüyen bir pazar niteliğindedir. Bu alanlarda Türkiye ile AB teknoloji geliştirme konusunda işbirliği yapabilirler. Ayrıca, Türkiye'deki ucuz nitelikli emek avantajından faydalanarak çeşitli sanayi sektörleriyle ilgili yan sanayi ürünleri Türkiye'de düşük maliyetle üretilerek AB'deki bazı geleneksel sanayi dallarına ucuz girdi sağlayabilir. Diğer taraftan Türk ve AB firmaları Türk Cumhuriyetleri ve Orta Doğu ülkelerine yönelik ortak yatırımlarda bulunabilirler.

Türkiye, özellikle Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girişi ertesinde dış ticaret, gümrükler, rekabet, fikri ve sınai haklar, devlet yardımları, sınai mevzuat, tüketicinin korunması gibi pek çok alanda Avrupa Birliği mevzuatına uygun düzenlemeleri yürürlüğe koymuştur. Türk sanayisi, rekabet konusunda oldukça yol almakla birlikte hala bazı temel sıkıntıları aşamamıştır.

Uygulanan sanayi politikaları açısından birbirlerini tamamlayıcı niteliklere sahip Türkiye ve Avrupa Birliği ekonomileri arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişme potansiyeli yüksektir. Bu potansiyeli hayat geçirmek için Türkiye'nin tam üyelik sürecinin hızlandırılması ve Gümrük Birliğinin hizmet sektörünü de kapsayacak şekilde genişletilmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, <http://www.abgs.gov.tr>, (Erişim tarihi: 11.04. 2007).
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, <http://www.deltur.cec.eu.int>, (Erişim tarihi: 21.04. 2007).
- Bohicchio, G. (2003), *Avrupa Birliği'nin Ekonomik ve Parasal Birlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumu*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Çimen, A. (1996), *Gümrük Birliği ve Avrupa Topluluğu Türkiye İlişkileri*, Merkez Bankası Yayınları, Ankara.
- Dotto, S. (2002), *Avrupa Birliği'nin Gümrük Birliği, Malların Serbest Dolaşımı, Ortak Dış Ticaret Politikaları ve Türkiye'nin Uyumu*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- DPT (2003), *Türkiye Sanayi Politikası: AB Üyeliğine Doğru*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>, (Erişim tarihi: 12.03. 2005).
- Eurostat, Avrupa İstatistik Ofisi, <http://epp.eurostat.cec.eu.int>, (Erişim tarihi: 09.05. 2007).
- Gert Verhellen, M.C.J. ve T. Köksal (2002), *Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikası ve Türkiye'nin Uyumu*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul.

- Kepenek, Y. ve N. Yentürk (2001), *Türkiye Ekonomisi*, Remzi Kitabevi, 12. Baskı, İstanbul.
- Morgil, O. (2000), “Avrupa Birliği’nde Sanayi Politikası ve KOBİ’ler”, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1 , ss. 245-256.
- Morgil, O. (2003), “Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, ss. 103-116.
- Sayın, M. ve M.A. Fazlıoğlu (1997), *Avrupa Birliği’nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları*, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Ankara.
- Sayın, M. (2000), “Avrupa Komisyonu Bilgi Ekonomisinde KOBİ Politikalarını Belirledi”, *Avrupa Birliği Bülteni*, Sayı 21, Kasım.
- Schmahl, M. ve M. Koch (2001), *Avrupa Birliği’nin Girişimcilik Politikası ve Türkiye’nin Uyumu: Sanayi Politikası ve KOBİ’ler*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Soyak, A. (2005), “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Sanayi Politikası Üzerine Eleştirel bir Yaklaşım”, *TMMOB Ölçü Dergisi*, Aralık, ss. 61-69.